הר הבית היה כו'. הר המוריה שעליו הבית בנוי רוחו מן הדרום רוחו של בנין בדרום ההר שבדרום ההר היה רוחב תשעים העזרה (ג): [1] **לא** מן המזרח. פחות מן הרוח במזרח שתשעים המזרח מועט מתשעים הדרום ותשעים הלפון פחות משל מזרח ומועט שבכולם במערב שלין תשעים היכל כל כך ולפי מגמגם נלשון: **ב** מה לך מקיף לשמאל. שולגין לו וזה משיב שאני אבל והם עוין השוכן וכן שאני מעולה: **ג** [2] **פנים ממנו.** מכולל מומת הר הבית: שורג גבוה י' טפחים. מקלעות עליה כגון לע"ש תרוגות זו על גב זו בתלכסון כעין שמסרגין את המטות: י"ג השתחואות. על הסם שזכו לגובלה: **לפנים ממנו.** מן הסורג: החיל י' אמות. עשר אמות רחבה מן הסורג לחול מדלת קתני הכא גבוה כדקתני בסוכה שמע מינה אורך ורוחב קא משיב ובגובה לא מתנו שיעור דתנן לקמן כל הכתלים שהיו שם גבוהים חון מכותל מזרחי שבו הכהן השורף את הפרה מכוין ורוחה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם ואם לא היה ממוך כותל מזרחי זה של החיל לא היה [3] מלינו רוחה מעל גבי פתח היכל כדמפרש ביומא (דף טח.): ושמים עשרה מעלות היו שם: ושל"הה. משך שלה ופעם אמר רבי החיל עשר אמות גובה כותלו (ב) ומוסק על גובה הכותל הסורג: חוץ משל אולם. שמים עשרה מעלות שבין אולם ולמזבח שבינו לקמן ושלחה אמה: (עלי) כל הפתחים כו' חוץ משל אולם. ברוחבו עשרים אמה ברוחב הבית וגובהו ארבעים אמה: היו שקופות. שיפין עשויין בנגין לשם הקשת הלתת ואפילו בשל אולם שלין בו דלת היו שקופות מזוזות לעלמן אלים ומיפיס כל אורך הדלת: חוץ משל בדי. שלין לו בנין שף: ב' אבנים מונחות זו על גב זו. בתחר מקוק אלי הפתח משקוף העליון ומקוק אלי מזוזה מכלן ומקוק אלי מזוזה מכלן ובאחד מקוק משפן התחתון ואלי מזוזה מקוקה מכלן ואלי מזוזה מקוקה מכלן: מוטות. לא ידעתי לשונו: שנעשה בהן נס. מפורש ביומא (דף לח.): מצחיב. קרי"ל"ם מחכו: ד מן הנות"ל המזרחי. של החיל שהיה נמוך בעשר אמות לראות מעליו פתחו של היכל במסכת יומא (דף טח.): ה עזרת נשים. היא מומת העזרה החיצונה והמקום קרוי כן: דוחה ק"ו"ה על ק"ו"ה. והכל פנוי אבר גדולה חוץ שבר' מקלעותיה של ארבעים כל אחת ואחת ואינו יודע אם מרובעות היו אבל של יחזקאל היו ארבעים אורך ושלשים רוחב ולסוף קל"ה אמות היתה מומה והמחילה בין עזרת נשים לעזרת ישראל מלבד ט"ו מעלות העולות מתוכה לעזרת ישראל כמפורש: ולא היו מקורות. הלשכות הללה אלא כמין אכרות הן: וכן הן שתיות לחיות. (ג) של יחזקאל לעמיד לבא אכרות אלא מקרה כדי להכנל בתוכן את זבח העם שלמי הבודה ואיל גזיר ככתוב במשנה. ויוליאמי מחבר הפנימית היא עזרת ישראל אל החבר החיצונה היא עזרת נשים ומומה גבוהה שם בין שני שערים אלים ואולמים כמו שכתוב אלא שאינן מקורות ואומר אני מה לשון קבורות מקבלן מרגוס קטור. העשן של המבלים עולה למעלה שאין על גביהן מקרה היא מרפסת המהלכת סביב כל החבר החיצונה ולשכות אל הלפה במקרא מפורש ולימדנו קבורות שעל אותן מקבורי החבר פוסקת אותה הלפה כדי להעלות עשן למעלה: **היא** דיתה לשבת המזבחים. שם היו טובלין מיקה להכנים ידיהם לבהונות לזוות עליהן מדם הלשם והשמן שכל הנכנס לעזרה טען בידו מים והלשכה לא מקדשים: וחלקה היתה. כל מומת העזרה החיצונה פנויה מכולם בראשונה ולבסוף הקיפוה בסיסכולא זוזן וגזוזטראות נעלו בחומה וכמו עליה מקרה ומרפסת לעורך בעמדת בית השואבה המפורש בסוכה שלא יתערבו שם אנשים ונשים: מתובה. מעזרת נשים לעזרת ישראל: **שמדים בשיר.** לוים בתחלת

ז [4] **אשנים שערים היו לבית המוקד אחד פתוח לחיל ואחד פתוח לעזרה א"ר יהודה זה** [5] **שהיה פתוח לעזרה פשפש קטן היה לו** [6] **שבו נכנסין לבלוש את העזרה: ח** [6] **בית המוקד כיפה ובית גדול היה מוקף רבידין של אבן וזקני בית אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם** [7] **ופרחי כהונה איש כסותו בארון: ט ומקום היה שם אמה על אמה ומבלא של שיש וטבעת היתה קבוע בה ושלשלת** [8] **שהמפתחות היו תלויות בה הגיע זמן הנעילה הגביה את הטבלא בטבעת ונטל את המפתחות מן השלשלת ונעל הכהן מבפנים ובן לוי ישן לו מבחוץ גמר מלנעול החזיר את המפתחות לשלשלת ואת הטבלא למקומה נתן כסותו עליה ישן לו** [9] **הארע קרי באחד מהן יוצא והולך לו במסיבה ההולכת תחת הבירה והנרות דולקין מבאן ומבאן עד שהוא מגיע לבית הטבילה ר"א בן יעקב אומר במסיבה ההולכת תחת החיל יוצא והולך לו בטדי:**

הדרן עלך בשלשה מקומות

הר [1] **הבית היה ה' מאות אמה על ה' מאות אמה** [2] **רובו מן הדרום שני לו מן המזרח שלישי לו מן הצפון מיעוטו מן המערב מקום שהיה רוב מדתו שם היה רוב תשמישו: ב** [3] **כל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאים דרך שמאל חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקוף לשמאל מה לך מקוף לשמאל שאני אבל השוכן בבית הזה ינחמך שאני מנודה השוכן בבית הזה יתן** [4] **בלבב ויקרבוך דברי ר"מ א"ל רבי יוסי עשיתם כאילו עברו עליו את הדין אלא השוכן בבית הזה יתן בלבב ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך: לפנים**

ו כבר נתבאר שמת המוקד הוא בית גדול בשיעורו והיו בארבע זויות של ארבע אלו הבתים כדמות בתי השינה שם בעירות המלכים שהוא בית קטן בתוך בית גדול והוא מה שאמר כיקיטוות הפתומות לטרקלין וכבר בארנו פעמים טרקלין שהוא בית המלכות וקיטון מקום בית השינה שישים בו בזמן הקץ תרגום קץ קיטא ולפי שהיו אלו הארבעה לשכות שמים מהם והם מלד העזרה קדם ושמים חול עשו בקרקעיתם ממנו שבכות להבדיל קרקע השמים של הקדש מקרקע שמים של חול ופשפש הוא דבר קטן מפסיק מנוקב נקבים קטנים לפעמים עושים אותו מקנים ונקרא מבעלאב בלי ערב אצל ההמון ולפעמים עושין מעצים ונקראים אצלנו שבכות ולפעמים עושים בדים על אותו הצורה מאזה דבר שיהיה והוא נקרא פשפש ולפיכך אין אנו צריכין לבאר אם זה פעם אחרת להבא וכבר הקדמנו אותו בשלישי מתמיד: ומה שאמר לשכת הטלאים היתה במקצוע לפוניה מערבית ונתן אותן בכאן מערבית דרומית ומרלו קושיא זו בתלמוד (יומא דף יז.) ואמרו דקאי בצפון ומחזיא בדרום דקאי בדרום ומחזיא בצפון ומסתברא דמערבית דרומית הוה קיימא וענין זה הוא שהיתה נתונה בבית המוקד עצמו מערבית דרומית וכמו שזכר כאן וכשמשערין מקומה לנגד העזרה תהא מן העזרה לפוניה מערבית כמו שזכר בתמיד (דף ג) כשנתן אותם בלשכה זו והוא בעזרה והוא"ל והדבר כן אז תהא לשכת עושים לחם הפנים שהיא רביעית בלשכת הטלאים כמנין תמיד כמו שזכר שם דרומית מזרחית מבית המוקד כמו שזכר כאן ואני ידעתי שאין מביאים זה [5] (בגמרא) אלא מרלאתו בצורה וזו היא צורת מקום בית המוקד בעזרה וצורת הארבע לשכות שבו שהתכל בצורה ומה שכתוב בה ויתבאר לך בכל מה שכתוב כאן וזו היא הצורה (א) ומבואר הוא שהלשכה הנקראת בתמיד לשכת התומות היא שבנגו בה בני תשמועאי אבני מזבח והלשכה שיש בה מדורת האש ששם מתחמם מי שטבל כמו שנתבאר בתחלת תמיד היא נקראת בשלישי מתמיד לשכת בית המוקד והוא שאמר כאן עליה שבה יוכלין לבית הטבילה ודע זה: ז כבר זכרנו בתחלת תמיד שמבית המוקד היו נכנסים לתפש העזרה כל יום והיו נכנסין על פתח קטן וכבר ביארנו בצורה זו שהקדמנו השני פתחים אחד בדרומו לצד לפון העזרה ואחד בצפונו לצד המזרח כמו שהוא מבואר בצורה: ח לפי הנראה ממשנה זו שהיו נריכים מפתחות לסגור הלתות והיו מנעולי לתומיהם בלי ספק דומים למנעולים הנקראים בלשון ערבי אקפ"ל אלוג"ב ובלע"ז קאדינ"ם דטורנ"ו שעושים אותם אצלנו ואינם נסגרים אלא במפתחותיהם שבהם נפתחים וכבר זכרנו פי' הלכה זו בתחלת תמיד: ט רבי אליעזר בן יעקב אומר שאינו מוזר טבול יום זה לבית המוקד אלא יוצא להר הבית לפי שבדי הוא השער הלפוני משערי הר הבית כמו שזכרנו כבר בפרק זה. ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב: הדרן עלך בשלשה מקומות

הר הבית וכו'. אמרו שהעזרה לא היתה בתמלע הר הבית אלא היה הרוחק שם בין תומת הבית הר הבית ובין תומת העזרה לצד דרום יותר מן הרוחק שם ביניהן מצד המזרח והרוחק ממזרח יותר מהלפוני והלפוני יותר מן המערבי והנני מלייר עכשיו זה ואלייר החיל והסורג ועזרת הנשים המזכרת בכאן בפרק הזה כדי שתהא צורה אחת ולא נצטרך להרבות צורות וזו היא צורת זה (ב): ב פירוש [2] זה כגון מי שנכנס על שער שושן הבירה אינו הולך לצד שער חולדה אלא לצד שער טדי וכן תקים לכל הנכנס על שער מהשערים. וענין כאילו עברו עליו את הדין שעברו תק וענינם אין חוששין לדיינים אלא פוסקין עליו שחטא ותתחייב אצלם נדוי ודברי רבי יוסי אמת: כשאלדם

בטבעת. בנין תחת הקרקע: **תחת הבירה.** בנין יומא (דף כ.) ופרק טבול יום (דף קד:) רבי יוחנן ורש לקיש חד אמר מקום בהר הבית ובירה שמו וח"א כל הבית קרוי בירה: **תחת החיל.** סמוך לשער העליון שבפנים ובערוך פי' יוקא והולך בעזר א) בהר הבית שנקרא עדי: הדרן עלך בשלשה מקומות

הר הבית היה ת"ק אמה על ת"ק אמה. נקרא הר על שם שכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ויהיה הקיף הר הבית ת"ק אמה על ת"ק אמה מרובע ומ' ומ' אמה בעזרה ובהיכל ומקן לת"ק [שמות כז] אורך הלבר מלה בתחת ותחב חמשים בחמשים שלין ב"ל בחמשים מלמד שבתבר המשכן ג' מחלק חמשים שבהר הבית כילד תלוק ת"ק על ת"ק והרלוקות ג' על ג' יהיו ק' לרוחות ל' על ל' הרי מלר המשכן ג' מחמשים מהר הבית: ורובו בן הדרום. ריב בנין הלבלות היו מדרומו של ת"ק על ת"ק והיינו דבמיב ביומחקל [מ"] ויומחי אל הר בנוה מחד ועליו בחמנה שיר מנגן שהיה מנוה הכנין עליו מנגב בהיכל דרש"י ב) פ"ק דסוטה ומכרון שבע שנים נבנתה הא דכתיב [תהלים מח] יכרחי לפון קרית מלך רב לפי שמקום שמחת קדשי קדשים כלפון: **שני לו** בן המזרח. כמו שני למלך שהיה שפל ממנו וכך לא היתה המזרח מנוה כמו הדרום וכן הלפון שפל מן המזרח והמערב מן הלפון: **שם היה רוב תשמישו.** כי בחדרים והלבלות היו משתמשים: **ב כל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין.** כשהוא נכנס להר הבית אם יש לו שבק בהר הבית ואותו מקום שנריך לילך שם אם הוא פונה לשמאלו הוא קרוב לאותו מקום אין רשות לבנות לשמאלו כדי להתקרב לאותו מקום אלא נריך לבנות דרך ימין ולהקיף בל שיגיע לאותו מקום ואז יוצא דרך שמאל לכיוצאו אבל כל הילוכו רק ימין אף מיניאתו ומשכתו במלאכת המשכן ילוף לה מקרא מבלבה פונים מזרחה [מ"א ז'] שאין מ"ל פונים ד' שעמים אלא בל פונות פונה מעזרה ובהר הבית פונים לימין [יומא יז:] לרשם המזבח פונים לימין: **שהוא מקוף לשמאל.** כשנכנס להר הבית פונה דרך שמאל ומשאילין [אותו] למה מקוף לשמאל והוא אומר שאני אבל: **עשיתן כאילו עברו עליו את הדין.** כלומר אתה אומר שיהן בלנם לקרבו משמע דשלא כדין רחקוהו ומשלנין שיהפוך אם לנם לקרבו ואינו כן כי כדין נדחוהו והקרוב מלוי בו שיכניע אם לבו לשמוע לדברי חבריו ויקרבוהו ועל זה ראוי להתפלל: לפנים

חשק שלמה על פי' הרא"ש א) בערוך לאותה שער הלפוני נקרא עדי ומל"ל. ב) ל"ל פ"ז דף לד: ושם פירש"י מבואר לשון אבנה ממנה כלומר מיושבת.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com

עין משפט נר מצוה

א א מי' פ"ם מהלכות בית המקדש הל' כו:
יא ב מי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הל"ח:
יב ג מי' פ"ם מהל' בית המקדש הל' ה:
יג ד מי' שם הל' ו:
יד ה מי' שם פ"ם הלכה יח:
א ז מי' שם הלכה ח:
ב ז מי' שם הלכה ו:
ג ח מי' שם פרק ז הלכה ג:

פי' הרא"ש

הפנים דכי מני נמי דרך שמאל דהיא לתם הפנים שהוא רביעים לה ממקום דרומות מערבית כיון לשכת הטלאים ממערבית לפוניה ופרך התם והתמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין ומשני ה"מ בעבודה אבל הכא מוסבנא בעלמא הוא. והא דלא פריך התם דהכא תנן במזרחית לפוניה בה גמור בית המזבח [אבני המזבח] לפוניה מערבית בה יורדין לבית הטבילה והתם קרי לה לשכת המומות ולשכת בית המוקד וי"ל דהתם קרי לה בשם עיקר המשתמש והכא קאמר דגם אלו דברים עבו בשם ותימה אמאי לא משני בלתם הפנים אלא מדרום לפוניה מתחתיו ליה מזרחית לפוניה ומאן דאמר אלא לדרום מתחתיו ליה דרומית מזרחית וי"ל לשכת בית המוקד היה בה תשמיש רב ויותר גדולה אבל לשכת לחם הפנים היה בה תשמיש מעט ולא היתה גדולה ולא שייך בה למיתר אקלאי מקלית: ז **פשפש.** (כין) שער קטן טומד תוך שער גדול: **דבלוש את העזרה.** לאחם אם חבר כלום כדתנן בפ"ק דתמיד (דף כו:): **ח רובדין של אבן.** בפ"ק דתמיד (שם) [רובדין מלי ביהו] גזרתא דאלמוותא דאלקא לאלמוותא פי' מעלות היו בחומה מאבני גזית שהיו עולים [על ידם] לאלמוות רמטת מתוקנות לשון שם: **ומפתחות העזרה בידם.** כדאמון במפרש ומזו: **ט ומקום היה שם אמה על אמה ומבלא של שיש.** כל הבית היה מרולף באבני שיש מחוברות בסיד וכיון אצל מבלא זו שהיא אמה על אמה לא היתה מחוברת והיה מתחיה אלא ומבלא היתה בה קטנה מלמעלה להגביה את הטבלא כדי ליטול את המפתח ולמעה כלפי הקרקע היתה שלשלת תלויה בה ובאותה שלשלת הי' מתבר כל המפתחות: **הגביה הטבלא בטבעת.** כלומר עם הטבעת הקטנה בה: **וכן לוי ישן לו מבחוץ.** מחוץ לשער בהר הבית:

הגהות הב"ח

(ה) בפי' הר"ש ד"ה הר הבית וכו' הבנה הפ"ל ואח"כ מ"ש שני לו מן המזרח: (ב) ד"ה וי"ב מעלות וכו' ומוסב. נ"ב אלי דקאמר עשרה אמות: (ג) ד"ה וכן הן עתידות לחיות כמו שלו:

שיטה מקובצת

(ה) זה שהוא תיבת שהיה נמחק: (ב) רשלשלת המפתחות היתה קבוע בה: (ג) פי' כשנכנס משער שרשן הבירה:

מסורת הש"ס

(ה) תמיד כה:, (ב) [תמיד כה:], (ג) [נ"ל בלבם וכ"ל מ"ש בשנה שבמשניות], (ד) נ"ל לו, (ה) שייך לדף שאחר זה, (ו) נ"ל אלי, (ז) נ"ל במסרה וכ"ה בדפוס נאפולי.